

Коалиција Сите за правично судење

LEX SPECIALIS vs. LEX GENERALIS
или
“Толкувањето” на законите

Јули, 2017

Издавач:

Коалиција Сите за правично судење

Автори:

Дарко Аврамовски, правен советник
Натали Петровска, адвокатка

Дизајн:

Даниел Митковски

Достапно единствено како електронско издание

LEX SPECIALIS vs. LEX GENERALIS

ИЛИ “Толкувањето” на законите

Постапувајќи по жалбите поднесени во предметите кои ги води Специјалното јавно обвинителство, а кои се однесуваат на мерките за обезбедување на присуство на обвинетите и за непречено водење на кривичната постапка, Апелациониот суд Скопје донесе невообичаени решенија со кои дел од предложените мерки ги преиначи и определи мерка притвор за некои од обвинетите. Меѓутоа, она што предизвика полемика во јавноста, особено помеѓу експертската јавност и судството, не е ретко применливиот механизам на преиначување на првостепени одлуки (на условно кажано “штета на обвинетите”), туку образложението на Апелациониот суд според кое, мерката притвор нема да се изврши сè додека решението на судот не стане правосилно, односно сè додека за истото не се произнесе и Врховниот суд, исто така по жалба. Она што е спорно во оваа конкретна ситуација се прашањата: **Дали жалбата го спречува извршувањето на решението за притвор?! ... како и- Дали може да се поднесе жалба на второстепеното решение на Апелациониот суд?!** Иако во досегашната пракса е речиси и невозможно да се најде случај каде Апелациониот суд го преиначува решението на Основниот суд од полесни мерки, во мерка за обезбедување присуство- притвор, сепак ваквата постапка е формално правно регулирана.

Мерката притвор е опфатена со повеќе членови во Законот за кривичната постапка, па така постапката за нејзино изрекување, како и условите за жалба против решението со кое се определува оваа мерка се уредени во зависност од фазата во која се наоѓа постапката кога се предлага мерката притвор. Па така, во претходна постапка (пред стапување во сила на обвинението) за ова барање решение носи судијата на претходна постапка, а доколку мерката е побарана со самиот обвинителен акт, за истото одлучува кривичниот совет на првостепениот суд. Доколку пак оваа мерка-притвор, е побарана по стапување во сила на обвинителниот акт, за истото одлучува судечкиот совет со решение.

3

Според членот 134 ст. 5 од ЗКП решенијата се извршуваат кога ќе станат правосилни, а според членот 442 од ЗКП, кој се наоѓа во секторот од Законот за кривична постапка кој регулира постапување по решенија (било какви процесни решенија), предвидено е: „Ако во овој закон поинаку не е определено, со поднесувањето на жалбата на решението се одлага извршувањето на решението против кое е изјавена жалба“. Во членот 169 ст. 2 и ст. 3 од ЗКП со кои одредби е регулирано правото на жалба против решението на судија на претходна постапка е определено дека **жалбата не го задржува извршувањето на решението**. Понатаму, во членот 322 од ЗКП, кој го регулира предлагањето на мерка притвор со самиот обвинителен акт, законот вели дека за вака предложената мерка одлучува советот од членот 25 став (5), а веќе потоа во истиот член, став 2 повторно има одредба која вели дека **жалбата против ова решение не го спречува извршувањето**. Понатаму, во членот 172, ст. 1 е предвидено дека „по одобрување на обвинението до завршувањето на главната расправа, по предлог на странките, притворот може да се определи, продолжи или укине само со решение на советот (член 25 став 1 (судечки совет) или став 5 (кривичен совет)“ за повторно во ставот 4 да стои одредба дека **„Жалбата против решението од ставовите (1) и (3) на овој член не го задржува извршувањето на решението.“**

Следејќи ја ваквата шема, а водејќи се од доктрината „lex specialis derogat legi generali“, можеме да заклучиме дека жалбите против решенијата со кои се определува мерката притвор се исклучок од правилото и не го спречуваат извршувањето на мерката притвор. Како дополнителен аргумент кон ова тврдење можеме да го земеме и членот 173 од ЗКП според кој -притворот се укинува со решение против кое е дозволена жалба која го одлага извршувањето на решението. Со други зборови: Доколку на одредено лице му е укинат притворот, а при тоа, за овој факт е поднесена жалба од овластениот

тужител, обвинетиот кој е во притвор ќе мора да го почека исходот од жалбената постапка, пред истиот да биде ослободен од притвор. Ова е предвидено во насока на заштита на системот од евентуално бегство или влијание во постапката од страна на обвинетиот, во оној “лимбо” период кога би му се овозможиле услови за тоа. Доколку ја следиме оваа логика на законодавецот, според која обвинетиот останува во притвор иако истиот е укинат, сè до правосилноста на решението, тогаш обвинетиот кому му е определена мерката треба да биде веднаш да биде спроведен во притвор, а истиот да биде ослободен кога ќе стане правосилно решението со кое се укинува притворот.

Во поглед на второто прашање, дали може да се поднесе жалба на решението на Апелациониот суд, мора да се напомене дека никаде во Законот за кривична постапка не е предвидена ваквата можност. Имено, можноста за жалба пред Врховниот суд е предвидена во членот 439 од ЗКП, но истата се однесува само на жалба на пресуди и е дозволена само во три случаи, ако:

- 1) второстепениот суд изрекол казна доживотен затвор, или ако ја потврдил пресудата на првостепениот суд со која е изречена таква казна;
- 2) второстепениот суд донел пресуда врз основа на одржаната расправа и
- 3) второстепениот суд ја преиначил пресудата на првостепениот суд со која обвинетиот е ослободен од обвинението и изрекол пресуда со која обвинетиот се огласува за виновен.

Доколку ги погледнеме одредбите кои го регулираат правото на жалба против решенија ќе забележиме дека членот 443 од ЗКП предвидува:

- „(1) За жалбата против решението на првостепениот суд одлучува второстепениот суд на седница на советот, ако со овој закон поинаку не е определено.
- (2) За жалбата против решението на судијата за претходната постапка одлучува советот од членот 25 став (5) на овој закон, ако со овој закон поинаку не е определено.“

Според тоа, несомнено може да се утврди дека не е предвидена жалба на решенија на второстепениот суд, ниту пак е предвидена надлежност на Врховниот суд да одлучува за решенија на понискиот суд во кривична постапка. Иако ваквата поставеност на нештата можеме да ја критикуваме поради тоа што поставува неурамнотеженост во поглед на заштитата на обвинетите кои можат да ги обжалуваат решенијата на судија на претходна постапка и пред кривичниот совет, а потоа и пред Апелациониот суд, додека пак барањата за притвор кои се поднесуваат со обвинителниот акт, а за кои одлучува кривичниот совет можат да бидат обжалени само еднаш пред Апелациониот суд, сепак судот не смее произволно да го толкува законот и да постапува надвор од законски предвидените рамки, под изговор дека тоа е за подобрување на правата на обвинетите, особено ако се земе предвид и фактот дека ЗКП не предвидува жалби за сите решенија, ниту пак сите решенија можат да се обжалат повеќе од еднаш. Ваквото тврдење е поткрепено и со членот 440 ст. 2 од ЗКП според кој во случаите кога не е дозволена посебна жалба против решението, истото може да се побива со жалбата на пресудата.

Можноста Врховниот суд да постапува по жалби на одлуки донесени од страна на Апелациониот суд, е предвидена во Чл.35 ст.1 т.2 од Законот за судовите, но при тоа не е наведено дали станува збор за граѓански предмети или кривични предмети, а уште помалку пак е определено дали би можело оваа одредба да се примени токму на решенија со кои е определена мерката притвор. Впрочем, ова е работа која ја уредува Законот за кривична постапка кој е процесен закон со кој судот е обврзан при своето постапување, па оттука и неговата поголема правна тежина и обврзувачка природа како *lex specialis*, наспроти Законот за судови кој е *lex generalis* во конкретниов случај.